

noms bascos, *Ustariz, Ariz, Estivariz* (aquest potser amb el romanisme AESTIVA (Mitxelena, *Apell.*, § 77); als quals podem afegir molts NLL del P. Basc-francès: *Mugarits*, cne. d'Oloron (1542: *Mugaritz*), *Satharits*, cne. *Isturitze*, aquest mateix, *Ravariz* (1198), cne. Anglet (P.Raymond, *Di. Top. B. Pyr.*).

Com s'explicaria la sufixació *-emo* ho deixarem a cura dels bascolègcs. Pot tenir un valor col·lectiu, car també s'hi acumula el *-ET-* reconegut per ells com sufix col·le.: a *Ezcaray* mateix hi ha un altre «campo y loma» dit *Estemetcuya*, que es troba al costat d'una *fuenta Esteturria* (*Euskera* III, 93), on l'anàlisi *EST- + ITURRI-A* 'la font', salta a la vista. D'altra banda el mateix Mitxelena —si bé tot mostrand-s'hi vacil·lant i declarant-ho obscur o enigmàtic—, ja en recull una variant *-ama*, en *Aldama, Lezama, Zegama, Beizama, Arama*, per més que ell i Bähr (*Bask. u. Iber.*, 38) sospiten que aquí hi ha més d'ibèric que de basc; estic segur que encara es pot engruixir aquest raig, car trobo *Elama* en la *Morfol. Vca.* d'Azkué (31.14), nom d'un «barrio de Goizuet».

Per a Urgell i per a la Rioja, de cap manera, ens pot fer recular l'escrúpol ibèric/bascònic: impossible destriar-los en aquests meridians. Però a base d'aquests *-ama* i *Esteme-cuya*, és clar que tenim dret a postular l'ètimon que ens convé: *ESTAM-HARITZ* 'la roureda de la cortalada o de les pletes', o 'el roure de la cortalada'. Notem també que la situació d'*Estamariu* dalt del seuerrat, entre valls, i la d'*Esteme-cuya* «loma», format amb el bc. *-GOIA* 'a dalt', són ben paral·leles.

No lluny d'*Estamariu* (9 k. SE.) deu haver-hi un altre cas del radical ampliat *Estam-* en el bosc d'*Estemaló* que hom registra en el te. de Vil·lec i Estana (junt amb el de *Llobateres*). Tenen 997 hectàrees (GGC, 558). Compost probablement amb un derivat del bc. *ol* 'cabana', d'on vénen els nostres NLL *Oló, Olot, Oib, Olost, Olvan*.

Serà oportú recordar un lloc notable dins el te. d'*Estamariu* que ens han donat a conèixer Àbadal² i Ponsich, de qui transcriuré tota la notícia: «*Pino Sancto*, antique 'cella' d'un monastère --- partie rustre, actuellement annexée au mun. d'*Estamariu* --- traditionnellement considérée comme marquant la limite occidentale du Comté de Cerdagne, comme le prouvent les deux actes de 1102 et 1304, où il faut lire *Pinu s(an)c(t)a*, les noms d'arbre étant du genre féminin en latin classique ---

»Nous sommes en présence, comme pour les *aquae sanctae* d'Eixalada [afegim-hi *Torrent-senta*, prop de Gósol o Solsona] d'un exemple de christianisation d'un lieu de culte païen: on sait que le pin était consacré à Cybèle. Les prêtres en couronnaient le pin --- en souvenir du pâtre qu'elle avait aimé et changé en pin; mais le pin était aussi un symbole de Sylvain ou dieu «Terme», auquel on attribuait l'invention des limites, que sous forme de stèle il sacralisait». I comença citant-ne les mencions antigues: «967: «*ospicium manso Pino Sancto* cum ecl. S. Vincentii»; 1102: «honorum de Tollono usque ad *Pinum Sanctum*»; 1304: «vi-

caria Ceritania extendatur de *Pinu Sancta* usque ad flumen *Tetis*»; Ss. xix i xx: *Banyis de Sant Vicens a Pinsent* (*Top.*, p. 151 i n.).

PINSENT era, doncs, vora el Segre, al peu d'Estamariu. Ara bé, és prou sabut que si els romans sacralitzaren el pi, més general havia estat fer-ho amb el roure i els altres arbres, del seu gènere. Els druides prenien el nom del cèlt. DRU- 'roure', *Casseneuil Lot.-G. CASSANO-IALO- DERVENNA* etc. I no ens cal anar lluny del Segre per trobar un *Cerco Sancto* (de QUERCUS), en un doc. de 1046 de la vall de Siarb, alt Pallars (Balari, *Orig.*, 212). Doncs jo crec que, sense minvar la versemblança, també podríem suposar que el roure d'ESTAM-HARITZ era, dalt de la serra, la resposta aborigen del PINUS SANCTA, -TUM, romà del fons de la vall. També es podria imaginar cosa semblant per a l'*Estamariu* ripollès, muntanya amunt dels llocs sants del Ripoll cristià.

No acabem sense explicar altres temptatives, pre-romanes o no, que havia fet; si més no, serveixi per demostrar que no hi vaig plànyer esforços i per descartar possibles assaigs futurs mal orientats. En *E.T.C.* I, 163n., invocant la parella *La Corriu/La Cor* (*Quar*), insinuava un sufix *-itz* (com M-L.); però no veient cap primitiu d'on es partís; potser del d'*Estavar*, pensant que sovint una *m* s'ha superposat a *b* basca?, però com que *Estavar* ve de bc. *-BARR* (cf. *Estaguja*, *-GOIA*), damunt seu, caldria *-arritz*, no pas *-rritz* (i ja aquella *b > m* era ben arbitrària).

També pensava per a *maritz* en un cogn. bc. *Maritzegi*, que Mitxelena (*Apell.*, § 430) havia temptejat escèpticament relacionar amb *Maiza* i *Maizcorena*, i en últim terme amb l'adv. *maiz* 'sovint': però ara queda descartat això, havent-se provat que aquest és un manlleu del ll. *MAGIS* (*Fon. Hi. Vca.*, p. 268): i en aquell *maritz* deu haver-hi un dels casos d'alternança basca entre *-r-* intervocàlica i zero (Uhlenbeck, *Vgl. Lautl. d. bk. Dial.*, p. 62), en els quals s'haurà de veure més aviat una *-r-* secundària antihàtica, no pas un cas de cacudicitat de *-R-*.

Una combinació triple, potser?, *est-amiam-aritz*, amb *amiama* 'aranya', *amiamoko* 'cigonya' (roure de l'aranya de la closa etc.). Extravagant pastís zoològic. O bé *Estu-ametz-haritz*, amb *ametz* 'Quercus Toza' (*Amézcoa*). Però no hi val pensar en tals haplogogies, car ja la formació triple és ben inversemblant, qualsevol que sigui.

Mossèn Pere Pujol, ja capficat per aquest nom, em suggeria *ISTA-MATRICE* (recordant *La vall del riu Madriu*, Andorra, no gaire lluny d'Estamariu. Incomprendible en un NL l'aglutinació amb el demostratiu 'aquesta'. Ja *AlcM* va descartar (ni calia) la de Montoliu amb *-RIVUS* (és *-ariu*, no pas *-arriu*); no hi ha res de fluvial aquí. En fi, és nom que recorda el personatge pagà *Estramariz* de la Chanson de Roland. Però és un nom inventat, buit de tota realitat ni existència; més aviat seria aquest nom de fantasia l'inspirat pel nostre *Estamariz*, nebulosa memòria d'un nom que als francs carolingis els deixaven NLL exòtics i singulars com